

REVOLUȚIA FRANCEZĂ

CAUZE ȘI ORIGINI

Condițiile care au dus la declanșarea Revoluției franceze s-au cristalizat pe parcursul epocii moderne timpurii. Modernizarea economică a atras după sine creșterea bogățiilor și a ambiției claselor mijlocii, fără un câștig egal în plan politic sau din punct de vedere social. Burghezia era din ce în ce mai ostilă față de Vechiul Regim ceea ce a dus la tacul ei asupra monarhiei.

Către sfârșitul secolului al XVIII-lea, curentele intelectuale apărute în secolului anterior au contribuit și ele la crearea unei stări de spirit revoluționare. În cursul epocii iluministe teoreticienii au formulat comentarii tot mai acide la adresa Vechiului Regim în special împotriva monarhiei și aristocrației. Problemele financiare ce a dus la perceperea impozitelor de monarhie, războaiele regale și extinderea imperiului au făcut din Franța un stat important în Europa, reprezentând în același timp o cauză directă a crizei ce a dus la căderea sistemului francez.

Structura societății franceze rămăsese neschimbată față de cea a Evului Mediu ea fiind formată din: Starea Întâi (clerul), Starea a doua (nobilimea) și marea majoritate 96% Starea a Treia. După moartea lui Ludovic al XIV-lea în 1715, puterea aristocrației a crescut considerabil. La sfârșitul secolului al XVII-lea aristocrația acaparase toate funcțiile importante în ierarhia bisericească și din aparatul de stat, împiedicând accesul burgheziei, care luptase pentru această poziție. Nobilii nu erau mulțumiți cu poziția lor ei dorind să obțină controlul permanent asupra monarhiei. Burghezia era nemulțumită de faptul că guvernarea monarhică și structura tradițională a Stărilor împiedicau împlinirea idealurilor economice și politice. Regele era reprezentat în teritoriu de intendenți de poliție, justiție și finanțe în cele 34 de circumscripții ale Franței. Ei supervizau perceperea impozitelor, legea și ordinea și răspundeau de lucrările publice, comunicații, comerț și industrie. Monarhia franceză nu primea niciodată destui bani din impozite pentru a-și acoperi cheltuielile, așa încât, pe timp de război, când cheltuielile statului creșteau foarte mult, recurgea la împrumuturi cu dobânzi uriașe. În consecință, plata dobânzilor la datorii a devenit în secolul al XVIII-lea o componentă tot mai mare din bugetul statului. Metoda de colectare a impozitelor directe prin sutele de slujbași aducea adesea prejudicii deoarece foloseau banii în scop personal.

Statul și populația trecea printr-o gravă **criză** economică și financiară. Criza financiară a fost determinată și de faptul că, în intervalul 1740 și 1783 Franța a fost implicată în trei războaie: mai întâi răzbiul pentru succesiunea austriacă (1740-1748), apoi în răzbiul de 7 ani (1756-1763) și, în sfârșit, războiul american pentru independență. Tentativele de reformă ale sistemului financiar francez au eșuat. Nu doar statul era în pragul falimentului ci și populația. Anii premergători izbucnirii revoluției, sunt anii cu producții slabe ceea ce duseseră pe mulți la ruină. În consecință, din cauza datoriilor mari, statul menținea un nivel ridicat de impozite și taxe. În 1788, mai mult de 80% din dările strânse au fost absorbite de plata datoriilor statului. Nobilimea și clerul fiind exceptate de plata impozitelor, numeroase cereri au denunțat mărimea și injustețea acestor impozite.

REVOLUȚIA MODERATĂ (1789-1793)

Convocarea Adunării Stărilor Generale

În fața cererilor nobilimii și a provinciilor, regele Ludovic XVI convoacă Adunarea Stărilor Generale pentru mai 1789, lucru ce nu se mai întâmplase din 1614. Perspectiva acestei Adunări a reaprins conflictul de interese dintre nobilime și a treia stare (burghezia). Primele două stări nu reprezentau la un loc decât 2% din populație, iar burghezia deținea o parte tot mai importantă din bogăția țării. După modelul din 1614, fiecare stare ar fi trebuit să fie reprezentată de un număr egal de deputați. A treia stare a cerut dublă reprezentare, obținând un număr mai mare de reprezentanți decât celelalte două. Ludovic a fost de acord cu dublarea numărului de reprezentanți ai Stării a Treia (600) însă nu a acceptat solicitarea reformatoarelor de a se vota individual, nu pe Stări, ceea ce le-ar fi permis delegațiilor Stării a Treia și susținătorilor lor din rândul aristocrației să preia controlul asupra Stărilor Generale. Din Starea a Treia puteau vota doar cei ce plăteau impozit iar aceasta influența alegerea delegaților prin intermediul unor grupuri de electori nu prin vot direct ceea ce a dus la obținerea unui număr disproporționat de mare de reprezentanți în Starea a Treia din rândul oamenilor de afaceri și avocați de la oraș. De asemenea s-a hotărât și alcătuirea de către alegători a unor *cahiers de doléances* .liste de doleanțe care urmau a fi prezentate în fața adunării în mai 1789. Listele demonstau un consens unanim între toate Stările, care doreau să pună capăt cheltuielilor nesăbuite ale statului și abuzului de putere. De asemenea se sublinia necesitatea unei constituții care să mențină autoritatea regală, oferindu-le în același timp Stărilor posibilitatea de a influența legile.

Constituirea Adunării Naționale

Reprezentanții Stărilor s-au întrunit la 5 mai 1789. Imediat s-a ajuns la impas. Delegații Stării a Treia au refuzat să participe la lucrări, din cauza inegalității votului pentru toți membrii adunării. La 17 iunie 1789 Starea a Treia s-a proclamat *Adunare Națională*, organism la care peste câteva zile va adera și clerul. La 20 iunie 1789, când trebuia să aibă loc întrunirea Stării a Treia, sala respectivă a fost încuiată. Aceștia s-au întrunit într-o sală de tenis unde au hotărât ca adunarea să nu fie dizolvată până când nu se va redacta o constituție pentru națiunea franceză. La trei zile după *Jurământul din sala jocului cu mingea*, Ludovic a decretat nu la constituirea autoproclamatei Adunări Naționale. De asemenea regele a dispus ca Stările să se întrunească în săli diferite, ca și până atunci. Stările privilegiate s-au conformat ordinului. Revoltați, delegații Stării a Treia au refuzat să se supună. La 27 iunie Ludovic a cerut fuzionarea celor Trei Stări pentru a evita un posibil asalt.

Căderea Bastiliei

Acceptarea tacită de către rege a Adunării Naționale a marcat trimplul revoluționar al clasei mijlocii. Trupele regale, mai bine înarmate decât forțele de opoziție din interiorul țării, reprezentau cea mai puternică amenințare la adresa adversarilor monarhiei și ai aristocrației. Bastilla, fortăreață construită pentru a apăra Parisul în Evul

Mediu , adăposteau o parte din armată.Parizienii credeau că aici se află o mare cantitate de arme și muniții .Ei mai știau că și că regele își indemnă dușmanii in fortăreață.

Curând dupa concesiile acordate Adunării Naționale la 27 iunie 1789, s-a crezut că regele era gata să recurgă la forță și la alte măsuri similare pentru a schimba cursul evenimentelor.Această impresie se baya pe faptul ca trupe regale fusese masacrate in apropierea palatului de la Versailles.De asemenea la 11 iunie, regele a sporit temerele populației , destituindu-l pe Necker , trezorierul reformator.Și de data aceasta parizienii au reactionat in forță.Hrana zilnică ii costa pe oameni 3 sferturi din salariu motiv pentru care multimea a luat cu asalt brutăriile .Speriați de un posibil atac al trupelor regale , oamenii au invadat magazinele , in căutare de arme.La 14 iulie, o astfel de incursiune. La care au participat aproape 8000 de persoane , s-a soldat cu capturarea a 30000 de musche-te .Atunci o parte din răzvrățiți au avut ideea atacarii Bastilliei.Câteva sute de cetățeni au încercuit fortăreața împrejmuită cu doua rânduri de ziduri inalte și amenințatoare.Ei au cerut să li se dea praf de pușcă și să fie schimbată direcția tunului indreptat spre oraș.Comandantul Bastilliei , De Launaz a fost de acord sa nu atace mulțimea adunată in jurul zidului exterior.Când oamenii au început sa coboare podul mobil care le-ar fi permis accesul dincolo de zidul interior , acesta a ordonat trupelor sa deschida focul aproape 100 de oameni fiind ucisi.In cele din urma Bastillia cade in mana parizienilor in masacu murind 600 de soldati impreuna cu de Launaz.Atacatorii i-au decapitat pe comandant si pe mai multi soldați ucisi, expunându-le capetele infipte in sulite , in semn de victorie impotriva absolutismului.

In primele zile ale lunii august Adunarea Națională a adoptat rezoluții și decrete menite să consfințească legitimitatea revoluției spontane din întreaga țară-La 4 august 1789 , delegații au decretat sfârșitul privilegiilor nobilimii si al drepturilor exercitate de Biserica si bresle.

Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului

Noua conducere franceză nu dispunea de legi fundamentale in baya cărora să actioneze .La 26 august 1789 membrii adunării au adoptat o declarație de principii politice , primul pas spre crearea unei constituții.In *Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului* se afirma că dreptul de guvernare aparține poporului.Se susținea că toti cetățenii aveau dreptul innascut si inalienabil la libertate, egalitate, proprietate și securitate.Astfel se pune capăt in mod oficial Vechiului Regim.

Constituția civilă a clerului

Pentru a rezolva criza financiară, cât și datorită ideologiei anti-creștine a revoluționarilor francezi, la sfârșitul anului 1789 și începutul lui 1790 au fost emise o serie de legi, prin care au fost confiscate averile Bisericii Catolice. Constituția civilă a clerului a fost adoptată la 12 iulie 1790 și ratificată de rege în același an, 26 decembrie Ea prevedea transformarea membrilor clerului în funcționari și interzicea ordinele monastice. Victorie a forțelor celor mai ostile Bisericii, legea va transforma în adversari ai revoluției acei preoți care contribuiseră la succesul ei. Textul legii prevedea, printre altele, ca alegerea în funcțiile clericale să se facă de către toți cetățenii, indiferent de apartenența lor religioasă. Mai mult, la 27 noiembrie, Adunarea decretează că toți preoții

sunt obligați să depună jurământ de fidelitate față de națiune, lege și rege, sub amenințarea cu destituirea. Aproximativ 45% dintre preoți -*refractarii*- au refuzat să presteze jurământul, pe care îl considerau drept o schismă față de Roma.

Constituția de la 1791

Adunarea Națională a prezentat legile fundamentale ale noului regim într-o constituție adoptată în se septembrie 1791. Aceasta a abolit în mod oficial autoritatea absolută exercitată de regii francezi. Un organism legislativ unicameral, Adunarea Legislativă, urma să decodă în toate problemele legate de impozite și cheltuieli de guvernare. Monarhul avea temporar drept de veto față de măsurile Adunării, însă recuzarea acestuia în trei întruniri consecutive ale Adunării Legislative puteau anula voința regelui, care continua să răspundă de politica externă și de armată.

Constituția dădea drept de vot tuturor bărbaților ce plăteau impozite echivalente cu salariul pe trei zile. Legea nu permitea cetățenilor să-și aleagă direct reprezentanții, ei alegând prin vot un număr de electori care apoi îi alegeau pe cei 745 de membri ai Adunării Legislative. Doar cei foarte bogați puteau deveni electori sau membri ai Adunării Legislative. Noul sistem acorda putere economică și politică oamenilor de afaceri și altor categorii profesionale. Ce alcătuiau pătura superioară a clasei mijlocii. Tarifele, taxele și organizațiile de tip breaslă au fost desființate, dând posibilitatea oamenilor de afaceri să facă comerț liber și profitabil. Structura administrativă a Franței este simplificată, înființându-se 83 de diviziuni teritoriale egale. Acestea se împărțeau în diviziuni mai mici -districte, cantoane și comune. Cetățenii alegeau funcționarii care guvernau aceste diviziuni politice locale.

Între 1789-1791, Adunarea Națională a legiferat multe din principiile cele mai valoroase ale intelectualilor iluministi. În Constituția din 1791, Adunarea a legiferat imaginea sistemului ideal, din perioada de apogeu a iluminismului. Acesta garanta libertatea de gândire și expresie, libertatea individuală, egalitatea în fața șegii, dreptul de proprietate, guvernarea de către popor. Acest crez a dus la o nouă ideologie politică numită liberalism. Deși liberalii controlau Adunarea Națională, alcătuită în majoritate de burghezi, membrii Adunării s-au scindat în diferite facțiuni. Primele grupuri distincte au început să apară în momentul în care Adunarea dezbătea problema constituțională a dreptului de veto a monarhului. Radicalii (iacobinii) se opuneau menținerii dreptului de veto al regelui în timp ce conservatorii se declarau pentru un drept de veto al regelui care să nu poată fi contestat de Adunare. Centrul susținea un drept de veto parțial, prin care regele să poată suspenda o lege până când legislativul ajungea să-și impună punctul de vedere, ceea ce s-a și întâmplat.

Grupurile de activiști politici au format în 1789 asociații cu scopul de a ține sub control evoluția evenimentelor. Aceste cluburi au căpătat tot mai mult influență pe măsură ce Adunarea Națională și cea Legislativă își continuau lucrările.

Iacobinii-Cel mai radical dintre aceste grupuri se întâlnea la Paris, într-o mănăstire de pe strada St. Jacques. Datorită numelui străzii, membrii grupului au devenit cunoscuți sub numele de iacobini. Conducătorul lor era Maximilien Robespierre și luptau pentru supremația guvernării centrale asupra autorității politice locale.

Girondinii-Delegații Adunării Legislative includeau și un grup reprezentativ pentru departamentul Gironde, district în zona Bordeaux. Aceștia împărțeau ostilitatea

iacobinilor față de puterea monarhică și aristocratică , în schimb se opuneau suveranității poporului. În problema războaielor ei susțineau ideea îndepărtării pericolului prin atac

Căderea monarhiei și Comuna din Paris

Uniți provizoriu de convingerile lor republicane, girondinii și iacobinii au votat împreună mai multe texte importante, cum ar fi obligația emigranților de a se întoarce înainte până la sfârșitul anului 1791 și condamnarea la închisoare sau deportare pentru clerul refractar. Veto-ul emis de Ludovic XVI-lea împotriva acestor legi a suscitată o criză ce a acordat girondinilor accesul la putere, în martie 1792. Din motive diferite, regele, monarhiștii și girondinii își doreau război cu puterile ostile. Regele considera că înfrângerea ar putea să-i consolideze puterea. Girondinii doreau să canalizeze elanul revoluționar înspre exteriorul Franței. Războaiele revoluționare încep odată cu declarația de război din 20 aprilie 1792, adresată Austriei, de partea căreia se va alătura și Prusia, după câteva săptămâni. Creată în Paris în iulie 1789 și instalată la Primăria orașului după căderea Bastiliei, Comuna a devenit insurecțională în 10 august 1792, pe fondul înfrângerilor suferite pe front și a amenințărilor primite din partea străinilor, ce au determinat creșterea fervoarei naționale și a nemulțumirilor față de familia regală. O manifestație a luat cu asalt Palatul Tuileries și regele a fost arestat, sub suspiciunea de trădare. La începutul lui septembrie 1792, panicat în fața înaintării armatelor inamice și de rumorile de complot contra-revoluționar, poporul înarmat a masacrat mai mult de o mie de regaliști, preoți refractari și deținuți de drept comun în închisorile din Paris și din alte orașe din provincie. Masacrul, permis de unii lideri iacobini, marchează prima derivă a Revoluției. Iacobinii, sub conducerea avocatului Georges Danton, dominau Comuna și și-au mărit influența în Adunarea Legislativă. Aceasta decide convocarea alegerilor cu sufragiu universal masculin, destinat să reunească o nouă convenție constituțională.

Convenția girondina

O dată cu căderea monarhiei, războiul a luat un caracter național și politic, nemaifiind un conflict între regi. La 20 septembrie 1792, o armată franceză a oprit la Valmy înaintarea prusacă. Recent aleasa Convenție Națională, reunită în ziua victoriei de la Valmy, proclamă Republica la 21 septembrie. Adunarea Constituantă își schimbă denumirea în Convenția Națională. În toamna anului 1792, armata, în ofensivă după bătălia de Valmy, reușește să pătrundă în Imperiul Romano-German, în Savoia și în Țările de Jos. În cadrul Convenției, lupta politică se intensifică, *plenul* oscilând între a sprijini girondini și iacobini (mai radicali și având populația Parisului de partea lor). Convenția decide ca regele să fie judecat pentru trădare în fața sa și printr-un vot cvasi-unanim, Ludovic al XVI-lea este găsit vinovat. Cu o majoritate mică, de un singur vot, regele este condamnat la moarte și ghilotinat la 21 ianuarie 1793. După execuția regelui, influența girondinilor scade în cadrul Convenției. În plus, armatele franceze suportă loviturile coaliției formate din Anglia, Austria, Spania, Țările de Jos și mai multe state italiene. La 24 februarie, Convenția votează conscripția militară a 300.000 de oameni. *Comisarii* trimiși în departamente pentru a organiza mobilizarea, sunt aleși dintre iacobini, lărgind falia dintre girondini și masele populare. În Vendeea, regaliști și preoți refractari, încurajați de traumatismul cauzat de executarea regelui și ostilitatea țăranilor față de

conscriptie, organizează o revoltă armată care se extinde și în Bretania. Girondinii încearcă în van să se opună propunerilor iacobine destinate a crește puterea guvernului central. Un *Tribunal revoluționar* este instituit la 10 martie pentru a judeca suspectii iar la 6 aprilie, Convenția creează *Comitetul de Salvare Publică*, organul executiv al Republicii. Dificultățile militare, extinderea războiului civil, avansul forțelor inamice pe teritoriul național, au produs o criză în cadrul Convenției, rivalitatea dintre girondini și iacobini fiind din ce în ce mai mare. Un contra-atac nefast al girondinilor, îndreptat împotriva lui Jean-Paul-Marat, unul dintre șefii iacobini cei mai populari și radicali, eșuează prin achitarea sa în fața Tribunalului revoluționar, la 24 aprilie..

REVOLUTIA RADICALA (1793-1794)

Între 31 mai și 2 iunie, o insurecție pariziană condusă de Jaques Hebert somează Convenția să aresteze 27 de deputați și 2 miniștri girondini. Populația cerea o redistribuire a bogăției și continuarea acțiunilor anti-creștine. La 10 iunie, iacobinii preiau controlul asupra Comitetului de Salvare Publică din care vor face principalul instrument al *dictaturii* revoluționare. Asasinarea lui Marat de către o girondină, duce la creșterea influenței iacobinilor. La 24 iunie, Convenția promulgă o noua Constituție, cu o nouă versiune, a "Declarației drepturilor omului", ce pune accent mai mare pe egalitate și merit. După ce, la 10 iulie Danton părăsește Comitetul Salvării Publice, pe 27 iulie, își face intrarea Maximilien de Robespierre, devenit rapid cel mai influent membru, luând măsuri radicale pentru salvarea Revoluției și distrugerea inamicilor săi interni și externi. Situația militară a Republicii fiind critică, contra-revoluționarii controlând Vendeea și Bretania, mai multe orașe importante -Bordeaux, Marsillia, Lyon- fiind sub autoritatea girondinilor și armate străine invadând teritoriul francez atât în est, cât și vest, la 23 august, printr-un nou ordin de conscripție, se ordonă mobilizarea generală a bărbaților apti pentru serviciul militar, astfel că sunt constituite, echipate și expediate pe front 14 armate, totalizând 750.000 oameni. Legea asupra *suspecților*, votată la 17 septembrie, permite instalarea regimului de **Teroare**. La 16 octombrie, în lipsă de alte probe, ca pedeapsă pentru un așa-zis incest cu fiul ei în vârstă de doar 9 ani Ludovic al XVII-lea, închis împreună cu restul familiei, smuls din grija mamei și incredințat spre creștere unui temnicer, regina Maria Antoaneta este executată. Ulterior, pe 31 octombrie un număr de 31 de lideri girondini suferă aceeași soartă. Represiunea se abate asupra tuturor, regaliști, preoți, girondini, oricărui suspect de activități sau simpatii contra-revoluționare. Tribunalele revoluționare funcționează într-o manieră expeditivă, trimițând mii de persoane la ghilotină în Paris și în alte orașe franceze. În afară de condamnările la moarte, numeroase persoane mor în închisorile suprapopulate ori sunt sumar executate, astfel că se estimează la aproape 40.000 numărul de victime ale regimului de teroare.

Între septembrie și octombrie, mormintele tuturor regilor Franței din abația Saint-Denis sunt profanate, catedrala este vandalizată, iar rămășițele pământești ale regilor sunt aruncate în gropi comune. În octombrie începe să fie folosit calendarul republican Impulsionat de Robespierre, Comitetul încearcă reformarea Franței, inducând un amestec de umanitarism fanatic, idealism social și patriotism, într-o Republică a **Virtuții**. Două zile după ce Robespierre ia poziție împotriva des-creștinării, la 23 noiembrie, Comuna din Paris, la instigarea șefilor radicali ("furioși", "hebertiști"), decide închiderea tuturor bisericilor și încurajarea activă a cultului **Rațiunii**, religia revoluționară. Scene

incredibile au loc în bisericile franceze. O prostituata dezbrăcată, în chip de "Zeită a Rațiunii", este adusă revoluționari și întinsă pe altarul catedralei Notre Dame din Paris. Preoți sunt linșați în public de către revoluționarii ateï. Mișcarea de des-creștinare activă se întinde rapid în întreaga țară. Datorită mobilizării generale, soarta războiului se întoarce în favoarea Franței. Până la sfârșitul lui 1793, invadatorii sunt respinși de pe teritoriul francez. În interior, Comitetul reușește să înfrângă insurecțiile regaliste și girondine. Disputelor filosofice asupra noii religii, Robespierre le pune capăt în primăvara lui 1794, după executarea lui Hébert și a partizanilor săi anti-creștini, apoi a lui Danton și a *indulgenților*, care ceruseră sfârșitul Terorii. Ostil des-creștinării și cultului Rațiunii, prin decretul de la 7 mai, el recomandă Convenției admiterea existenței lui Dumnezeu, iar în ziua următoare are loc sărbătoarea "Ființei Supreme". Deși amenințările la adresa securității Republicii fuseseră îndepărtate, Robespierre cere ca *virtutea* să fie instituită prin teroare. La 10 iunie se instituește *marea teroare* printr-o lege ce scotea Tribunalele revoluționare de sub incidența Convenției, limita posibilitatea acuzațiilor de a se apăra, iar orice critică la adresa guvernului devenea criminală. În următoarea lună, marea teroare produce peste 1.000 de victime.

Convenția thermidoriană (1794-1795)

După o nouă serie de succese militare, regimul cvasi-paranoiac menținut de Robespierre, își pierde justificarea. O parte dintre cei implicați în regimul de Teroare se aliază cu moderații din *plenul* Convenției și la 9 thermidor anul II 27 iulie 1794 Robespierre și colaboratorii săi apropiați sunt supuși unui decret de arestare și eșuează în tentativa lor de insurecție la Comuna din Paris. Arestați în cursul nopții, sunt executați în seara următoare, iar în zilele următoare mai mult de o sută de partizani de-ai săi urmându-i soarta. Sfârșitul *Republicii Virtuții*, visate de Robespierre, îl antrenează și pe cel al radicalizării mișcării revoluționare, reprezentând un moment de cotitură în desfășurarea Revoluției. Până la sfârșitul lui 1794, Convenția este dominată de deputații de centru care au răsturnat regimul de teroare, apoi anulând o serie de decrete și suprimând tribunalele revoluționare. Suprimarea bugetului acordat cultelor a pregătit separarea Bisericii de Stat, confirmată la 21 februarie 1795. După revenirea în Convenție a girondinilor proscrși, reacțiunea violentă față de protestele din primăvara anului 1795 determină eliminarea ultimilor iacobini radicali. În vara aceluiași an, Franța se mai afla în război doar cu Anglia, Sardinia și Austria, pacea revenind la frontiere, după stoparea unei armate de emigranți debarcată în Bretania.

DIRECTORATUL (1794-1799)

Convenția adoptă o nouă Constituție, aprobată la 22 august 1795, prin care se conferă puterea executivă unui Directorat compus din cinci membri, care trebuie să numească miniștrii. Puterea legislativă va fi împărțită între două camere, Consiliul Bătrânilor, cu 250 membri și Consiliul celor 500. Începând din mai 1797, în fiecare an, un membru al Directoratului și o treime din adunări sunt înnoite. Convenția a numit primii Directori și două treimi din corpul legislativ din cadrul membrilor săi. Reacția insurecțională a regaliștilor parizieni, din 5 octombrie 1795 este înfrântă rapid de trupele generalului Napoleon Bonaparte, încă puțin cunoscut. Convenția se dizolvă la 26 octom-

brie și un nou guvern este instalat. Directoratul a stabilizat bulversațiile anilor precedenți. Unul din mijloace l-a constituit continuarea războiului, canalizând energia eliberată de Revoluție. Succesele Revoluției inspiră războaie de cucerire și de export al idealurilor revoluționare în întreg restul Europei. Câteva luni de la intrarea sa în funcțiune, Directoratul oferă lui Bonaparte comanda unei campanii militare în Italia, între martie 1796 și octombrie 1797, care a permis tânărului general să câștige popularitate. Luptele de facțiuni au dus la instabilitatea regimului. Revenirea stângii iacobine se manifestă printr-un complot (*conjurația egalilor*) condus de Babeuf, care preconiza distribuția egală a pământurilor și veniturilor. Conjurația eșuează în mai 1796.

În timp ce în Franța principiile revoluționare erau în retragere, ele se răspândeau în Europa prin intermediul războaielor napoleniene. Înfrângerile militare din vara anului 1799, dificultățile economice și agitația socială au determinat lovitura de stat a generalului Bonaparte, din 9 noiembrie (18 brumar), prin care Directoratul a fost înlăturat. Noua Constituție instaura Consulatul, organism în care Bonaparte a avut putere dictatorială. Deviză republicană devine "Libertate, Egalitate, *Proprietate*",

BIBLIOGRAFIE

BARBER, JOHN,R, *ISTORIA EUROPEI MODERNE*, BUC,LIDER,1993

BERSTEIN,S., MILYA,P.,*ISTORIA EUROPEI*,IASI,INSTITUTUL EUROPEAN,1998